

Naujienu Antroji Dalis

NR. 841

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXII METAI

J. VILKAITIS

K. BIELINIO PRO MEMORIA

(Metinių mirties proga)

Pradėdamas 1944 m. balandžio 30 d. Kipras Bielinis surašė savo Pro Memoria iki tų pačių metų spalio 25 d. Jo nuorašą įteikė anuomet buvusio Vliko pirmininkui kun. M. Krupavičiui, o originalas rastas ALSS Literatūros Fondo bylose su kitais jo paliktais rankraščiais.

Čia šis tas iš tų jo užrašų spausdinama. Apleistos tik tos vietos, kurios tiesioginiai palietė to laikotarpio Vliko veiklą.

Būtų dar per anksti ištisai visą skelbti. Spausdinama tik kas esminio ir kas šiuo metu įdomesnio. Kai kurios vietos atskirai patikslinamos.

1944 m. balandžio 30 d. prasidėjo Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto narių suiminėjimai. Gestapas, sužinojęs tos institucijos sudėtį ir paskirų jos narių pavardes, ėmė areštuoti visus nesuskubusius pasislėpti. VLIKą sudarančių kai kurių grupių centrai ir dar laisvėj buvusieji ir čia pat besislapstantieji Vliko nariai tuojau sudarė Vliko pakaitalą — Vliko prezidiumą...

...Gegužės 1 d. — pirmadienį, Gestapo agentai atvyko į A. Fredą suimti Vliko pirmininką St. Kairį. Atvyko lengva mašina, kurią pastatė kiek atokiau nuo namų, kad niekas iš St. Kairio namiškių jos nepastebėtų. Gestapo agentai, jauni vyrai, pasisakė esą universiteto studentai, norį pasimatyti su profesorium. Gavę paaiškinimą, kad profesorius nėra, agentai pasišalinę.

Ona Kairienė buvo pastebėjusi gestapininkų susisiekimo priemonę ir suprato, kokį "universitetą" lanko tariamieji studentai. St. Kairys, dar prieš agentams atvykstant, buvo kažikieno įspėtas ir tuojau pasišalinę. Gestapo agentai, studentų titulais prisidengę, kelis kartus teiravosi profesoriaus.

St. Kairys savo grupės buvo įspėtas namuose nesirodyti... Kelioms dienoms praslinkus, St. Kairys grįžo į namus pasiimti kai kurių daiktų. Vos spėjo išnykti, tuojau prisistatė tariamieji studentai.

St. Kairys slapstėsi netoli Pažaislio pas Sadūną, Lapių farmoje, Lampėdžiuose, Kurtavėnų apylinkėj ir pagaliau išvyko į Palangą, kad iš čia iš anksto numatytu keliu pasiekti švediją J. Kaminsko vardu.

Gegužės pirmose dienose pradėta ieškoti ryšių tarp Vliko narių

Gegužės mėnesiui įpusėjus, pagaliau Br. Nemicko buto durys atsidarė, man į jas pasibel-dus. Susipažinom ir tuojau susipratom, kas esame ir ką turime daryti...

Karo frontas artėjo prie Lietuvos. F. Bortkevičienė buvo reikalinga pinigų. Ji turėjo žinių, kad už pinigus būsią galima suimtuosius paliuosuoti. Vokiečiai pinigais buvo užinteresuoti. Reikalaujamą vokiečių pinigų sumą buvo sunku sutelkti...

Tarp gegužės 18 - 20 d. atvyko iš Berlyno Vc. Sidzikauskas.

Panorą mane matyti. Pasimatėm Ožeškienės gat. Jį pažinau tik iš pavardės. Pokalbis įvyko be jokio varžymosi ir lieté konkrečiai padėties reikalą. Buvo ir kiti su juo pasimatymai. Susidarė trejetukas: J. Karvelis, Br. Nemickas ir aš... Nedelsdami nutarėm išleisti atsisaukimą į tulį VLIKo vardu. Vėliau į mūsų grupę įsijungė ir kiti.

Gegužės 24 - 25 d. tokioje sudėtyj įvyko Vliko prezidiumo posėdis. Šiame posėdyje susitvarkėm. Man teko sunkios pirmininko pareigos. Be atsisaukimo, laukė kiti svarbūs reikalai...

Birželio pabaigoje Kaune pradėjo rodytis besitraukiantieji vokiečių kariuomenės daliniai. Jūs, turbūt, kur nors Rytprūsioose pertvarkydavo, papildydavo. Panikos tuose daliniuose nesimatė, bet tokie reiškiniai rodė, kad karo frontas čia pat.

Liepos 8 d. vienamė bute apsigyveno besitraukiančio vokiečių kariuomenės dalinio gydytojas su keliais medicinos personalo vyrais. Paklausiau, ar vokiečiai gins Vilnių? Gydytojas atsakė bendrais žodžiais ir pridėjo: mes negalime sėkmingai vesti karą, kuomet už kiekvieno kampo sėdi priešai ir demoralizuoja mūsų kareivius. Tos pačios dienos vakare iki vėlyvos nakties stebėjom nuolatines karo pašvaistes... Kovos vyko dėl Vilniaus.

Ukmergės plentu į Kauną slinko nesuskaitomos vienkinių vėžimėlių vilkstinės. Traukėsi Gudijos policija, sudaryta iš pačių gudų. Vaizdas buvo šiurpus. Tuose vežimuose gulėjo moters ir pusnuogiai vaikai. Vilkstinės lydėjo kulksvaudininkai ir šautuvais ginkluoit gudai milicininkai.

Kaunas jau gerokai buvo ištuštėjęs. Liepos 3 d. mano giminės išvyko į Suvalkiją...

Liepos 9 d. — sekmadienis. Jau savaitę gyvenu vienas paliktame bute. Iš ryto nuėjau P. Višinskio gatvėn pas gyvenantį Joną Vilkaitį, LSDP grupės narį... Norėjau žinių pasirinkti, susigaudyti. Vilkaičiai ruošėsi išvykti. Butas buvo sujauktas. Vienas Vilkaičių rimta išvaizda tikrino ginklą. Jie ruošėsi iš Kauno išvykti valtimi Nemunu. Supratau, kad tuo keliu vyksta daugiau žmonių. Tik J. V. nenori man visų išvardyti. Paklausiau Joną, kur mano sustoti.

Atsakė Barzduose. Užsirašiau adresą. Galvojau, gal man teks ten nuvykti.

Vos spėjau grįžti iš Vilkaičių į namus, pasigirdo telefono skambutis. J. Vilkaitis prašė tuojau ateiti, neuždelsti.

Supratau, kad kas nors nepaprasto įvyko. Nuėjau. Kie-mė manęs laukė J. Vilkaitis.

Čia pat buvo ir generolas Motiejus Pečiulionis, Namų šeimininkas, kas parodė kieme augančią ūksmingą vyšnią. Čia susimetėm pasitarti. Diena buvo kaitri, pauksnyje buvo gera.

Generolas pasisakė ne vienas, bet su šeima. Iš Vilniaus ėję iki Anykščių pėsčiomis. Dabar jis pats vienas atskubėjo į Kauną nurodymų gauti, kas toliau veikti, daryti. Iš generolo kalbos supratau, kad jis žino, su kuo kalba. Si nuojauta nepaprastai sunkino mano padėtį. Turėjau skaitytis su žodžiais ir su savo pasiūlymais. Supratau, kad generolas turėjo įsipareigojimus, gautus Vilniuje. Tuo klausimu neturėjau iš Vliko jokių nurodymų. Reikėjo tylėti...

Generolo išvaizda apmaudą didino. Jo veidas buvo įdegęs nuo saulės, nuvargęs lyg sunkų darbą dirbęs. Sudulkėjęs, sutamdyti rūbai ir skylėti batai, esą veik be užkulnių. Generolas kalbėdamas neįjutė kaip jis atrodė. Jis nieku nesiskundė. Sakė atėjęs gauti įsakymų, kaip orientuotis karo veiksmams persikėlus į Lietuvos žemę.

Generolą Pečiulionį pažinau 1918 m., kada jis, grįžęs iš Rusijos, dirbo Vilniuje Darbo Balso administracijoje. Vėliau pažinau generolą Motiejų Pečiulionį, kurio vadovaujama artilerijos baterija prieš bermontininkus darė stebūklus savo tiksliu šaudymu, varė vokiečius ir rusus į paniką. M. Pečiulionis savo pažiūromis buvo mūsų žmogus.

Ilgokai su juo tarėmės, kas darytina ir kaip elgtis esančioje padėtyje. Sutarėm, kad šiandien pat M. Pečiulionis vyksta į Panevėžį ir ten sudaro karių centrą. Pečiulionis sutiko. Jis jau turėjo žinių apie Panevėžio karius. M. Pečiulionis pasisakė liksiąs Lietuvoj, kaip ten bebūtų. Atsisveikinom pasizadėdami informuotis.

Pastaba. K. Bielinui Barzdų adresas buvo įteiktas tik susižinoti. Nemunu gi plaukiant Barzdų nepasieksi. O buvo plaukiama kartu su LLA štabu, kuris kėlėsi į Žemaitiją, su šeima plaukėm Jurbarko link, kur buvo numatyta vieta sustoti netoli Slavikų dėdės sodyboj. M. Pečiulionis atvyko pas mane, ieškodamas ryšių su VLIKu... Lietuvą rusams užėmus, gen. M. Pečiulionis buvo enkavedistų suimtas ir nugrūstas į Vorkutos anglies kasyklas. Jau visai jo sveikatai išsekus, buvo jam leista grįžti Lietuvon mirti.

Liepos 10 d. Išėjau į mūsų sutartą Vliko prezidiumo posėdį. Eidamas žaliakalnio ištuštėjusiomis gatvėmis nieko įtartinio nepastebėjau. Mieste Laisvės Alėjoje buvo daugiau žmonių. Krautuvės buvo uždarytos...

(Naukelta į 2 psl.)

K. BIELINIO...

(Atkelta iš I psl.)

Susitikau su prof. T. Petkevičiu. Jis nuo gegužės pradžios niekur nesirodė, prisibijojęs arešto. Saugojaus. Eidamas Mickevičiaus gatve pamačiau jį. Buvo gyvas reikalas jį pamatyti.

Iš Kauno sunkiųjų darbų kalėjimo vartų vienas po kito važiuo sunkvežimiai su stacioniais patalpintais juose kalininiais. Sustojau gatvės kampe pažiūrėti kas čia darosi. Kęstučio-Mickevičiaus gatvių kampe stovinėjo nusiminusių paprastų žmonių būreliai. Aiškiai laukė savųjų kalinių. Sunkvežimiai su kalininiais vieni suko į vieną pusę, kiti į kitą. Tik vėliau paaiškėjo, kad važiuosieji sunkvežimiai vežė kalinius į Vokietiją sunkiųjų darbų dirbti. Kitą buvo vežami į 9 - jį fortą, kur speciali vokiečių komanda šaudė juos. Kalėjime posėdžiavo speciali komisija, kuri kalinamus skirstė į įvairias kategorijas.

Liepos 10 - 12 d. Kaunas tuščias. Kai kuriose gatvėse atrodė šluote iššluotos nuo žmonių. Tik kai kur pasirodė senyvo amžiaus vyrai ir moterys. Mano gyvenamam name ruošos darbams atėdavo moteris, kilusi iš Klaipėdos. Ją vadino žemaite. Anot jos, visokių nedorybių mačiusi žmonių. Jai būsią vis tiek su kokiais velniais susitikti. Ji buvo apsisprendusi likti Kaune.

Gatvėmis slankiojo vokiečiai ir čiupdavo kiekvieną vyriškį apkasams kasti. Vos ir aš nepatekau į apkasų darbą.

Liepos 12 d., sekmadienis. Traukiniai dar ėjo Kybartų link. Apie 7 val. v. užsidėjus kuprinę aplinkinėmis Žaliakalnio gatvėmis ėjau stoties link. Prie Parodos aikštės pastebėjau ūkininkų vilkstinę. Vokiečiai juos suvarė į Kauną net iš Balbieriškės. Vienas jų pavežėjo į stotį. Stoties žandaras nekreipė jokio dėmesio į retą keleivį panorėjusį gauti informaciją. Matyt, jo paskirtis buvo kita. Kauno geležinkelio stotis buvo tuščia. Pro geležinkelio stotį slinko vokiečių tankų vilkstinė. Ties Vieviu ėjo kautynės su rusais.

Neskaityliems keleiviams buvo skirtos kelios platformos. Nustatytu laiku atsirado garvežys ir netrukus traukinys pasileido pirmyn. Nuo Kauno iki Mauručių suskaičiau apie tuziną ešalonų su kareiviais, tankais, artilerija. Jie slinko Kauno link. Tai rodė, kad už Kauno ar Kaune ruošiamasi kautis.

Pilviškiuose reikėjo išlipti. Pradėjo lyti. Važiavome atvirose platformose. Lietus čiukšlėmis pasipylė. Keleiviams malonumo buvo mažai.

Iš Pilviškių stoties pasukau Margių link. Pakelėj sutikau bene Mačiulį, gyvenusį netoli Rimšos. Jis mane pavežėjo iki Margių. Čia Juozas Rimša priėmė mane. Buvome pažįstami nuo 1904 m., kuomet LSDP reikalais buvaujau Suvalkių krašte.

Liepos 15 d., šeštadienis. Margiuose pas mane atsilankė L. S. Kautynės ėjo apie Biržus. Gi

Suvalkioj rusai priartėjo prie Alytaus ir Darsuniškių. Spėliojame, kad Br. Nemickas šiuo metu bus kur nors Zemaitijoj.

J. Rimšos kieme svečių pabėgėlių buvo tuzinas. Jų tarpe vienas kitas geležinkelietis. Čia buvo gusarų vyr. leitenantas A. T. Jo žinioje buvo karių šeimų evakuacija.

Prie Alytaus rusai perėjo Nemuną. Vokiečiai suorganizavo priešpuolį ir persikėlusį per Nemuną rusų kariuomenės dalinį sunaikino iki vieno žmogaus.

Gižų - Pilviškių keliu Zemaitijos pusėn traukėsi lietuvių batalionų daliniai su gurguolėmis. Nakvojo Margiuose. Kitą dieną tuo pačiu keliu atvyko nakvynėn į Margius vokiečių dalinys. Vokiečiai prašė maisto ir kvietė šeiminką vaisėms pas save. Šis labai nenoromis ėjo į vaišes. Kariai mums neklidė. Jie laikėsi atskirai. B. Bieliuko tėviškėj, netoli nuo Rimšų, taip pat buvo pabėgėlių iš Kauno...

Liepos 21 d., penktadienis. Aš ir dar du išvykom į Kauną. Pėsti ėjom į Pilviškių stotį. Rūpėjo pažiūrėti, kaip atrodė Kaunas. Ar negauta žinių iš Panevėžio.

Liepos 23 d. apie 6 v. ryto, rusai iš-toli šaudančios artilerijos pradėjo apšaudyti Kauną. Svediniai krito į A. Fredą. Šaudymas truko neilgai. Matyti rusai taikė į aerodromą.

Liepos 24 d. traukinių iš dviejų klasinių vagonų grįžome į Pilviškius. Kaune jokių informacijų negavau. Miestas buvo tuščias.

Liepos 26 - 27 d. pas mane į Margius atsilankė L. Šilas. Buvo proga sudaryta pasitarti, pasikvietus A. Gineitį. A. Gineitis buvo išvykęs į Zapyškį ar Ploksčius pasimatyti su J. Audėnu, kur jis slapstėsi. Deja, tai buvo paskutinis mūsų pasimatymas...

Liepos 27 - 29 d. Atrodė, kad frontuose nieko įpatingo neįvyko. Tik visus jaudino vokiečių reikalavimas kasti apkasus ties Vilkaviškiu. J. Rimša apkasams kasti išsiuntė berną ir merginą. Mes pabėgėliai pasidalinom ūkio darbu. Man teko perkilnoti dvi grynakraujas olandų veislės telyčias, kurios ganėsi prie upelių. Kiti ėmėsi kitų lauko darbų, kirtom prinokusius rugius.

Liepos 30 d., seštadienis. Mano giminės buvo išvežė mano baltinius į Vistycio antrąjį lauką. Sumeciau ten pėsčiomis eiti ir atgal grįžti rugpiūčio 3 d. Ispėjau J. Rimšą apie savo numatytą kelionę. P. Rimšienė labai nustebo mano sumanymu ir nusišypsojusi pasakė: Tokiu laiku, kaip dabar, visi savimi rūpinasi. Ateisi ketvirtadienį ir vėl būsi mūsų svečias.

Pusryčių metu darbininkai grįžo iš apkasų kasimo. Darbininkai tvirtino, kad nuo apkasų darbų vis atleisti. Į Rimšos atsilankė jų giminaitis, gyvenęs tarp Mariampolės ir Alytaus. Jis ramiai šnekėjo, kad vokiečiai jam ir kitiems patarė laikinai pasitraukti iš sodybų.

Užėjau pas Bieliukus. Čia sužinojau, kad kas tai atvyko iš Vilniaus arkliais ir toliau vyks į Kybartus. Galės mane pavė-

Maištaujantis Amerikos negrų vadas Floyd McKissick, Rasių Lygybės Kongreso pirmininkas, gruodžio 8 dieną liudijo kongreso pakomitečiui apie jo vadovaujamos grupės tikslus. Jis nori gyventi atskirtas nuo kitų grupių.

žėti. Svetys be jokių derybų sutiko pavežėti. Sutarėm tą dieną ketvirtą valandą išvykti.

Skulptorius Petras Rimša jaudinos, kaip apsaugoti savo skulptūros kūrinius. Dabar Petras Rimša sudėjo savo darbų kolekciją į dėzes. Jų neužkalės visas isrikiavo į eilę ir prie kiekvienos pridėjo vokiečių ir rusų kalba raštelius, kad dėzėse sudėti meno kūriniai ir prašo juos saugoti ir neliesi.

Juozas Rimša susirūpino maisto atsargomis. Patariau jam maistą sudėti į statines ir užkasti, nes šiaip atėjusi kariuomenė viską išsines.

Sudėjau visus savo daiktus į kuprinę. Čemodanuką ir geros odos amerikonišką portfelį, 1922 m. padovanotą Čikagos LSS ketvirtos kuopos, kada buvau JAV, palikau pas Rimšus. Portfelį sudėjau man labai svarbius dokumentus, kai grįšiu, tai pasiimsiu. Pradėjus man atsisveikinti su šeiminkais, praskrido orlaivis. Jis žemai skridamas apšaudė iš kulkosvaidžio Gižų - Pilviškių kelią.

Išėjau. Paėjus galą, mane pasivijo vežimas, išvykęs iš Valaičio kiemo. Sėdėjo jame P. Ulėnas su žmona. P. Ulėnas susijaudinęs man pasiūlė sėsti į vežimą.

3 val. jau buvau Bieliukų kieme. Čia radau M. Simukaitį, buvusį Paramos tarnautoją, kuris kartu važiuo su Smilgiu iš Vilniaus 4 val. išvykome iš Bieliukų kiemo. Pakely sutikom dviračiu važiuojantį lietuvių kario uniformoj vyriškį. Jis teiravosi ar Pilviškiuose jau rusai? Visi užtikrinom, kad ten rusų nėra.

Palei geležinkelį į Kybartus iškilo juodų dūmų stulpas... Spėjom, kad vokiečiai, besiruošdami trauktis, ką nors degina. Kairėj padangėse skraidė didžiuliai orlaiviai. Sunku buvo spėti, kam jie priklauso.

Paežeriuose prie namų ramiai sėdinėjo vyrai, moters ir sekmadienio papročiu šnekučia. Vos. Vaikai nerūpestingai žaidė. Artėdami prie Vilkaviškio, sutikom žmogų, toliau susigretinom su jauna moterim. Smilgys ar Simukaitis sušuko: Aliute, kur tu eini? Ji sustojo. Buvo susijaudinusi ir apsiverkusi.

Pašakė, kad vokiečiai paliepė visiems išsikraustyti iš Vilkaviškio. Aliutė buvo paraginta sės-

ti į vežimą. Ji atsisakė. Einanti į kaimą.

Man paaiškino, kad Aliutė medicinos studentė, o jau gal daktarė. Anksčiau su ja buvo susitarta, kad važiuosią kartu. Ją iš Vilkaviškio pasiims. Smilgys taip pat buvo studentas. Dabar prekybininkas. Jis kilęs iš Sodeiškio kaimo, Suostų parapijos.

Iš visų matytų ženkly aiškėjo, kad mes jau karo pafrontyje ir mūsų kelionė likiminė... Kilo abejonė ar vokiečiai mus praleis toliau važiuoti ar neatims gerus arklius ir kitą turta?

Rudmarškiniai vokiečiai mavo praeinanties žmonėms. Padangėj skraidė orlaiviai. Jie apšaudė vietas.

Iš Alvito norėta aplenksti plentas, norėta užvažiuoti pas naujakurį karį. Bet dėl smilties teko grįžti į plentą. Neužlugo paplenty suslojom. tai buvo tas kario ūkis, kur buvo ketinta sustoti.

Pusiaunaktis. Čkis buvo apleistas. Savininkas vokiečių žandarų įsakymu buvo išvykęs. Ūkyje buvo prisiglaudusi pabėgėlių šeima. Šie žmonės ruošėsi tolimai kelionei: šerė gyvulius, melžė karves, kepė duoną. Ir mes aprūpinom savo arklius. Paskui dobių kūgyj sugulėm.

Liepos 31 d. saulei tekant keliaujama toliau. Tiesus kaip styga plentas buvo tuščias. Toliau juodavo koks tai taškas. Privažiavus, prisvįjom prikrautą vežimėlį. Šalia jo ėjo du ar trys kunigai. Vežimėly tempė nuvargęs arkliukas. Virbaly prie kelio į Pajevonį, išsiskyrėm. Smilgys siūlė kartu vykti Vokietiją. Ispėjo, kad Kybartuose manęs lauksias. Jei savo giminaičių nerasiu, tai dar spėsiu grįžti į Kybartus.

Virbalyj buvo susispietęs lietuvių policijos būrys priešaky su viršiniuku.

Pakely į Pajevonį, nors tai buvo ankstybas rytas, bet ūkininkai jau vežė ir kūrė rugius. Paskui sužinojau, kad tai būta repatriantų besiruošiančių vykti į Vokietiją. Gudeliuos sužinojau, kad jau frontas ties Vilkaviškiu.

Rugpiūčio 1-22 d. Tas dienas praleidau Gudeliuose. Atsilankydavau Vištyčio Antrame lauke, pas ūkininką Černiką. Gudelių ūkyje gyveno Liaudinskas su žmona. Kada tai jis gyveno Waterbury, Conn., JAV Jo ūkį tvarkė sūnus su jauna žmona. Čkis buvo slėnyj, aplinka kalnuota. Iš tų aukštumų buvo galima matyti Vilkaviškio bažnyčios bokštus.

Prasidėjo kautynės. Jos vykdavo kasdien su artilerijos susišaudymais. Vilkaviškis 7 ar 8 kartus perėjo iš vieno į kitas rankas. Naumiesčio ir Kybartų pusėj degė ūkių sodybos. Kartą rusai priartėjo iki pat sienos. Pro mūsų galvas skraidė vokiečių orlaiviai. Aišku buvo (Nukelta į 3 psl.)

CHICAGO'S ŠVARIASIAUS IR
MODERNISIAUSIAUS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

K. BIELINIO...

(Atkelta iš 2-ro psl.)

girdėti bildėsiai. Vokiečių jėgos puolė rusus.

Rugpiučio 15 d. Pajevony žolinių atleidai... Gudeliuos abejota ar eiti Pajevonin. Apie 10 v. Vilkaviškio link dundėjo stiprūs artilerijos garsai. Tokių stiprių garsų iki šiol nebuvo girdėti. Po šių retesnių garsų prasidėjo tokia artilerijos perkūnija, kuri jokiai gamtos audrai negali prilygti. Pusantros valandos be jokios pertraukos, be jokio sustojimo. Kova ėjo dėl Vilkaviškio. Šturmą vedė rusai... Iš vokiečių pusės nebūta jokio ženklų, jog jie veržtųsi pirmyn. Atrodė, kad prieš tokią artilerijos audrą niekas negali atsilaikyti. Vilkaviškis perėjo į rusų rankas.

Dabar karo linija susidarė Alvito, Lankeliškių, Bartiniškių, Gražiškių vietose. Iš anos pusės buvo matomos gaisrų pašvaisės. Šis frontas nuotoly 10 klm. nuo vokiečių sienos išsilaikė iki spalio mėn. pabaigos. Kai sąjungininkai sudaužė Karaliaučių, tai rusams palengvino žygį pirmyn.

Prasidėjo ūkininkų antplūdis nuo fronto linijos. Daugelis ūkininkų pajudėjo su visais savo gyvuliais. Žmonės keliauvo tylūs, susikaupę, susirūpinę. Gyvuliai lyg susitarę visais savo balsais protestavo prieš neįprastą gyvenimą.

Rugpiučio 21 d. visi Gudelių pabėgėliai pajudėjo iš Vištyčio Antrojo lauko. Liaudinskaikai savo sūnui Juozui davė arkę, vežimėlį, karvę ir apdovanojo žasimis, antimis ir išleido nežinomomis keliuonėn. Namuose pasilika tėvai.

Visi įsukome į Pajevonio — Vištyčio kelią. Dobrovėlės kaimė vokiečiai krovė rugius į kūgius. Rusų naikintuvai juos puolė.

Nukeliavus iki miškelio, pasivijo rudieji vokiečiai. Paprasė pasukti į šoną, nes turi praieiti kariuomenė. Sustojome apštamė kaimė. Šulinio vanduo dvokė. Atėjo mus sulaukusieji vokiečiai. Aišku buvo, kad kariuomenė tuo keliu neėjo. Vokiečiai mus sulaukė apkasų darbams. Vokiečiams atėjus, mes juos pavaišinomė pienu, davėm kelis paukščius ir jie leido mums toliau keliauti Vienas vokiškai kalbas apysemis vyras palinkėjo mams: Nesigailėkite darbo. Kareivėliams irgi reikia kur nors nuo kulų galvą apsaugoti.

Rugpiučio 23 d. iki rugsėjo 10 d. iš Vištyčio Antrojo lauko kaimė Černiko sodybos kasdien atsilankydavau pas vaistininką Karvelį, gyvenusį Vištytį. Slaptai klausydavo radijo pranešimų iš Londono. Čia maišėsi daug vokiečių. Jie buvo įsitikinę vokiečių ginklų persvara ir laukė naujo fronto. Kartą pasirodė vokiečių Tiger tankų kolona. Kareiviai sakė, kad tankus paleis į darbą ties Gražiškiais. Vištytėje gaudavom ir vokiečių laikraščius.

Rugsėjo pradžioje į Černikų ūkį atvyko K. Ausiejus ir Nava-

saitis. Jie turėjo vežimą su gražiu arkliau. Kalbino mane vykti į Vokietiją. Jie buvo tikri, kad vokiečiai nea laikys. Jokios užtvaros nebus. Vokietijoje bus saugiau... Palikau Černikus ir išvykau į Prūsus. Nuvykom gal 10 klm. į pietus ir sustojom Pilupiuose, vokiškai Schlossbachu vadinamuose Vokiečių policijos vado būta kilme vietos lietuvio. Jis laikė pareiga saviems padėti. K. Ausiejai su šeima apsigyveno stambiame ūkyje. Šio ūkio savininkai nemėgo pabėgėlių. K. Ausiejus buvo 15 ha Hohemuelės ūkininko Heibuckio darbininkas. Tai kaimyninis staibus ūkininkas privalejo duoti Heibuckio darbininkui butą. Būta tokio potvarkio. Jonas Navasaitis apsigyveno pas kitą ūkininką. Darbininkai gaudavo maisto kortelių ir vertėsi pinigų atsargomis iš Lietuvos.

Atsilankėm Stalupėnuose susivaikyti padėtyj... Čia mums buvo pasakyta, kad atvyktume su daiktais ir mus išves į Smunemunde stovyklą. Iš ten būsimė paskirti kitur.

Stalupėnuose buvo daug žmonių. Buvo per miestą varoma daug raguočių. Bėgo iš Klaipėdos ir Tilžės krašto ūkininkai.

Stalupėnuose užpuldinėjo rusų orlaiviai. Jie padegė kelis vagonus ir nužudė penkis žmones. Traukiniai iki Virbalio jau nėjo, išskyrus kariškės ešalonus. Čia paaiškėjo, kad galima Vokietijon išvykti be leidimo. Tai buvo gera naujiena.

Rugsėjo 19 iki 22 d. dirbau Haibucho ūkyj... Kasėmė bulves. Darbas buvo nelengvas. Už darbą gaudavau maisto. Kaimo burmistras išdavinėdavo maisto korteles. Jo žmona gražiai kalbėjo lietuvių kalba. Burmistras ir mane aprūpino maisto kortelėmis net kelioms dienoms pirmyn.

Rugsėjo 23 d. tas pats Haibukis pakinkė porinį vežimą. Sudėjom savo daiktus ir mus nuvezė į Stalupėnų geležinkelio stotį. Atsiveikinom su juo kaip su tikru broliu. Buvo patenkintas, padėjęs žmonėms be vietos.

Naktį traukinys atėjo į Įsrutę. Čia pora valandų reikėjo laukti kito traukinio į Vieną. Kai atėjo

kitas traukinys, mus apniko žandarai. Čia išgelbėjo Navasaitių 3 metų berniukas. Žandarams ir traukinio palydovams vaikas taip patiko, kad ne tik mums leido toliau keliauti, bet net davė vagonė atskirą vietą.

Važiuodami per Poznanę matėm daug apkasų.

Rugsėjo 25 d. atvykom į Vieną. Čia veikė Austrijos lietuvių sąjunga. Sąjungos skyrius buvo apgultas pabėgėliais. Sąjungos reikalus tvarkė dr. P. Karvelis, J. Paknys ir kiti. Naktį praleidom miesto nakvynės namuose Gaeßebachstrasse Nr. 3.

Vienoj sudarėm politinį centrą — prof. A. Tumėnas, inž. K. Rimka, J. Paknys ir aš. Buvomė kelis kartus susirinkę. Su J. Pakniu apsilankėm pas generalinį tarėją gen. Kubiliūną.

Jis nušvietė susidariusią padėty. Kelioms dienoms praslinkus, nelaukai gavau iš St. Žakevičiaus laiška. Kvietė tuoj atvykti Berlynan. Išvažiavau.

Spalio 18 d. jau Berlyne. Čia buvo gauta žinių, kad žvejų motorlaivis iš Palangos, vežęs S. Kairį - J. Kaminską Švedijon, vokiečių karo laivo buvo sulaukyltas Baltijos jūroje ir prof. S. Kairys suimtas. Jį suėmė su padirbtu J. Kaminsko asmens dokumentu ir vokiečių saugumui nepavyko iššifruoti, kad suimtas yra S. Kairys beveik pusę metų gestapo policijos Lietuvoj gaudomas.

Spalio 25 d. dalyvavau savo politinių veiksmų posėdy — VLIKO delegatūros, kuri buvo sudaryta liepos 7 d. Kaune. Jos prezidiumas išleido du atsisaukimus į tautą, kurių turinys neskelbiamas čia...

Pastabos. K. Bielinis, atsirađęs Vienoj, ėmėsi jam įprasto organizacinio darbo.

Tuož Vienoj įkūrė lietuvių politinį centrą su J. Pakniu ir prof. Tumėnu priešaky. Ūmu laiku tas politinis centras susirado ryšius su ukrainiečių pagrindžio vadovybe, kuri karo okupacijų metu dirbo Ukrainoj, o vėliau persikėlė Vienon. Lietuvių politinis centras iš ukrainiečių daug naudingų žinių patyrė ir įsitikino, kad Ukrainoj nepriklausomybės judėjimas buvo

rimats. Kartu sužinota, kad ukrainiečių nepriklausomybės judėjimo vadai daug simpatijų turėjo lietuvių tautai ir Lietuvos valstybei. Visos įgytos žinios lietuvių politiniams veiksniams buvo labai naudingos.

Be šio įkurto lietuvių politinio centro, K. Bielinis spalio pradžioje sušaukė lietuvių socialdemokratų konferenciją Badeno vasarvietėj prie Vienos. Visų tos konferencijos nusistebėjimui, K. Bielinio buvo susižinota su įvairiose vietose gyvenančiais lietuviams socialdemokratais ir tokių atvažiavo daugiau kaip dešimt. Visi susirinko dienos metu viename viešbutyje.

Konferencijoje, be kitų, dalyvavo jau miręs K. Bielinis, J. Paknys, inž. Narutavičius ir J. Vilaktienė. Gyvųjų be jų atsilaukimo, pavardės čia neskelbiamos.

Toji konferencija buvo būsimos Lietuvos Socialdemokratų partijos užsienio delegatūros organizavimosi pradžia. Galutinai LSDP Užsienio delegatūra susiformavo 1949 m. pradžioje.

Buvusioje Badene prie Vienos konferencijoje, be kitų būsimos veiklos klausimų, K. Bielinis padarė pranešimą apie padėty. Jo įsitikinimu, ne dabar, bet tolimesnėj ateityj JAV ir Anglijos susidūrimas bus su Sovietų Sąjunga neišvengiamas ūkiniais sumetimais. Tiek JAV, tiek Anglija bus užinteresuotos Azijos bei Afrikos rinkomis. Sovietų Rusija, naujus žemės plotus užėmusi, turės taip pat svetur ieškoti žaliavų ir kartu kitur parduoti savo išdirbinius. Čia prasidėsią įvairūs nesusipratimai ir pagaliau galimi karo veiksmai. Juo labiau, kad Sovietų Rusija negalėsianti kaiminystėj pakęsti demokratiškai besitvarkančių valstybių ir geriau aprūpintų jose gyventojų. Todėl komunizmas tapsiąs karingas, pasikėsinaš kitiems primesti savo santvarką. Iki šiol geruoju niekur komunistai negalėjo įsigalėti.

Juozas Paknys, nors nebuvo toks iškalbus kaip K. Bielinis, bet giliai galvojęs, pradėjo abe-

(Tęsinys 4-me pusl.)

Maži vaikai ir didieji jūrų liūtai nemėgsta, kad kas nors tikrintų krūminius jų dantis. Pacifico pakraščiuose įrengtame Marineland rezervuare gydytojas nori patikrinti matomo liūto dantis, bet jis visai nesirengia prasizioti.

PROTESTAS VATIKANUI

Laisvoji lietuvių spauda gana plačiai rašė apie Vatikano išleistus ir lietuvių tautai didelę skriaudą padariusius lenkų Mileniumo pašto ženklus. Tuo reikalu viename kitame susirinkime buvo ir žodžiu pasisakyta. Bet iki šio meto niekas nepasiuntė rimtesnio protesto pačiam popiežiui, Vatikano Valdytojui.

Lietuvių Miškininkų Sąjunga Trentyje paruošė platų protestą ir šių metų rugpjūčio 5 dieną pasiuntė popiežiui. Vatikanan pasiūstas protestas anglų kalba, kad galimai didesnis pareigūnų skaičius, jų tarpe ir pats popiežius, galėtų visą protestą perskaityti, nenaudodamas vertėjų.

Kad galimai gausesnis lietuvių skaičius turėtų progos susipažinti su pasiūsto protesto turiniu ir susidomėjusiai visuomenei jis būtų suprantamas, čia spausdiname tikslų to protesto lietuvišką vertimą. Popiežiui pasiūsto protesto kopijos pasiūstos vokiečių episkopatui, arkivyskupui Samorre ir kitų aukštų dvasiškių žiniui.

Lietuvos Miškininkų Sąjunga
Iševijoj, Chicago, Ill., USA

Rugpjūčio m. 5 d. 1966

Jo Sventenybei
Vatikano Valstybės Valdovui
Sventasis Tėve:

Lietuvos Miškininkų Sąjunga trentyje, atstovaujanti apie 200 lietuvių miškininkų, pasitraukusių nuo komunistų, turėjo 1966 birželio mėn. 26 d. savo narių visuotinį suvažiavimą Union Pier, netoli Čikagos, JAV. Laikė suvažiavimo buvo progos atkreipti dėmesį į ypatingus Vatikano valstybės pašto ženklus, išleistus ryšium su lenkų švenčiama 1000 metų krikščionybės priėmimo sukaktimi. Viename šių pašto ženklų atvaizduotas Aušros Vartų Dievo Motinos paveikslas — Lietuvos sostinėje Vilniuje. Iš čia — išvada, kad Vilnius yra Lenkijos teritorijoje ir šis pašto ženklas lenkų naudojamas reikšti pretenzijoms į šį seną lietuvių miestą. Lietuvos Miškininkų visuotinas suvažiavimas skaito, kad išleidimas tokio pašto ženklo yra ne vien skriauda lietuviams katalikams, bet ir visos lietuvių tautos įžeidimas.

Dėl to suvažiavimas vienbalsiai nutarė: pareikšti Vatikano Valstybei formalų protestą.

Ryšium su šiuo protestu, mes norime prašyti Jūsų, Sv. Tėve, susidomėti keliais istoriniais įvykiais (faktais) kiek jie liečia lietuvių - lenkų santykius, taip pat ir šių laikų lenkų lietuviams daromas neteisėbes ir išnaudojimą katalikų tikėjimo lenkų politiniams tikslams.

Lietuviai istorijos eigoje turėjo nemažai sąsakai su Lenkija. 1222 m. Mozūrų (Lenkų) kunigaikštis Konradas parsikvietė vokiečių (teutonų) ordiną pakrikštyti lietuvių tautos kiltį — prūsus. Ordinas vykdė Kristaus meilės evangeliją kardu, ugnimi, pavergimu ir plėšikavimu. Šiuose žygiuose Ordinas daugelyje atvejų buvo remiamas lenkų.

Po šešiasdešimts metų kruvino pasipriešinimo, prūsai buvo sužlugdyti, ir "krokštytojai" taip mažai rūpinosi jų tikėjimu, kad net neišleido tinkamo prūsų kalba katekizmo. Jų sekantis "atvertimo" tikėjimas siekimas buvo lietuvių.

Kryžiuočių puolimai prieš lietuvius truko apie 150 m. Apskaičiuota, kad, laike 200 metų po lenkų vokiečių ordino atsikvėlimo, apie vienas milijonas baltų (prūsų, latvių, lietuvių ir

kt.) buvo nužudyti kryžiaus ženklo vardan.

Pirmas krikštą priėmęs Lietuvos karalius Mindaugas, popiežiaus Inocento IV parėdymu, vainikuotas 1253 metais, buvo nužudytas 1263 m. Nežiūrint į tai, krikščionybė nežlugo. Jo nors ir nekrikštyti įpėdiniai buvo žinomi kaip dideli tikėjimo tolerantai, dauguma iš jų — Gediminas, Algirdas, Kęstutis, sutiko krikštytis su sąlyga, kad vokiečių ordinas grąžintų užgrobtas lietuvių žemes ir išsikeltų į Juodųjų jūrų sritį, kur jie galėtų tarnauti krikščionybės reikalui, ginant Europą nuo totorių puolimų. Galop, vokiečių ordinas tapo pavojaus ir jo kvietėjams — lenkams. Grėšiant pavojui Lietuvos ir Lenkijos valstybėms iš ortodoksinės Rusijos iš vienos ir Vokiečių Ordinui iš kitos pusės, abi valstybės sudarė 1385 m. asmeninę sąjungą. Lietuvos valdovui Jogailai vedant Lenkijos karaliaitę Jadvygą. Tenka pabrėžti, kad tuo laiku, kai Jogaila vainikavosi Lenkijos karaliumi, Lietuva savo žemėmis mažiausia tris kartus buvo didesnė už Lenkiją.

Lietuvių krikštijimas, pradėtas karaliaus Mindaugo, buvo tęsiamas Jogailos ir jo pusbrolio kunigaikščio Vytauto, kuris pasirūpino įsteigimu Lietuvoje Vilniaus ir Medininkų (Samogitija) vyskupyščių. 1410 m. mūšyje prie Žalgirio, netoli Tannenbergo, suvienytos lietuvių - lenkų karo jėgos, vadovaujamos Vytauto, sunaikino vokiečių ordino jėgas.

1569 metais, lenkams apgaule ir smurtu prisijunginus Pietų Lietuvos valstybinių žemių, asmeninė sąjunga buvo pakeista į bendrą Lietuvos — Lenkijos respubliką. Bet ir šioje respublikoje abi valstybės turėjo savo skirtingą administraciją, kariuomenę, įstatymus ir t. t. Ši Lietuvos — Lenkijos respublika buvo 1795 m. jos kaimynų: Rusijos, Prūsijos ir Austrijos pasidalyta.

Lenkija po Pirmojo Pasaulinio karo atgavo nepriklausomybę, taip pat ir Lietuva, nežiūrint visų lenkų intrygų ir pastangų įjungti Lietuvą į savo valstybę. 1920 metais lenkai apgaule ir negarbingu būdu užgrobė apie trečdalį lietuvių tautos žemių su senąja jos sostine Vilniumi. Ši teritorija liko jų okupacijoje iki 1939 metų, kai jie buvo priversti ją grąžinti Lietuvai. Šiandien Vilnius yra, nors likiminiai komunistinės, bet Lietuvos valstybės sostinė.

Bendros respublikos laikais lietuvių yra suteikę Lenkijai neapskaičiuojamos paslaugos:

Naujai gimęs 5 dienų zebrukas, nesitraukdamas nuo motinos, rodo savo dantis. Zebrukas gimė St. Pauli, Minn. zoologijos sode. Laukan jis bus išleistas tik pavasarį, kai atšils oras. Visą žiemą jam teks praleisti šiltame tvarte.

Jogailaičių donastiją, daugelį valstybininkų, rašytojų, poetų ir kitų didelių mokslo ir meno asmenybių. 1831 m. ir 1863 metų sukilimuose prieš Rusijos okupacinę valdžią, jos persekiojimą katalikų tikėjimo, lietuviai kovavo bendrai su lenkais. Didesnė dalis svarbesnių mūsų įvykių Lietuvoje ir sukilimus numalšintųjų rusų represijos prieš lietuvius buvo daug žiauresnės negu prieš lenkus. Pavyzdžiui, Lenkų nepalietė, nei keturiasdešimt metų trukęs, rusų valdžios visišką lietuvių spaudos ir organizacijų uždraudimas.

Priešingai, iš Lenkų pusės lietuviai sulaukė vien skriaudos. Pirmoje eilėje lenkai dėjo pastangas lenkinti Lietuvą. Lenkinimas vyko per bažnyčias, dvarus, mokyklas. Specialiai buvo skelbiama liaudžiai, kad katalikų tikėjimas yra "lenkų tikėjimas" ir kad Viešpats Dievas nesuprantas maldų "lietuvių pagonių kalba". To išdavoje, mažai lietuvių gyventojų Vilniuje ir jo apylinkėse buvo "atversti" į lenkus. Tie patys lenkinimo būdai yra vartojami lietuvių apgyventose Seinų ir Suvalkų srityse, kurios iki šiol yra lenkų valdžioje.

Po Vilniaus pagrobimo 1920 metais, padarytą pagal maršalo Pilsudskio parėdymą, nežiūrint ką tik pasirašytos paliaubų sutarties, patys lenkai pripažino Vilniaus sritį lietuviška ir vadino ją Vidurio Lietuva (Litva Srodkowa). Vėliau, Vilniaus sritis buvo įjungta į Lenkiją ir

lenkų administracija uždarinėjo lietuvių mokyklas, organizacijas, ištrėmė, įkalino ir žudė kiek aktingesnius lietuvių visuomenės veikėjus. Tokiu būdu lenkai elgėsi panašiai kaip Hitleris, okupavęs Lenkiją, tik su tuo skirtumu, kad vokiečių katalikų dvasiškija visais galimais būdais prieštaravo Hitlerio genocido politikai, tuomet kai lenkų dvasiškija tampriai bendradarbiavo ir rėmė valdžios pastangas lenkinti ir sužlugdyti kitas tautines mažumas. Tas vyko ne tik lietuviškoje (Vilniaus) srityje, bet ir Gudijoje ir Ukrainoje (Galicijoje). Dvasininkų bendradarbiavimo su valdžia pavyzdžiu yra vyskupas Jelbrzykowski, kuris valdė Vilniaus vyskupiją lenkų okupacijos metais. Jis dažnai baudavo lietuvių kunigus, išskeldamas juos iš lietuviškų parapijų į gudiškąs ar lenkiškąs ir į jų vietas skirdamas lenkus šovinistus.

Nelaimingais lenkams 1939 metais, lietuviai parodė tikrai krikščionišką nuoširdumą, priimdami gausius lenkų kariuomenės dalinius ir civilius, kurie bėgo nuo jų kraštą okupavusių nacių ir komunistų. Neatsizvelgiant į lenkų gėdos 1938 metų Lietuvai ultimatumą, lietuviai parodė daug užuojautos persekiojamiems lenkams. Lenkų pabėgėliai sužavėti šia lietuvių dvasine kilnybe reikė padėką, pavyzdžiui, anksčiau lietuviams nepalankus lenkų žurnalistas Cat - Mackewicz, rašė: "Lietu- (Nukelta į 6 psl.)

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiolu.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

Prašome lietuviškų organizacijų paramos

Dr. K. Griniaus Paminklui Statyti Komiteto kreipimasis į organizuotą lietuvišką visuomenę

Dr. Kazio Griniaus Paminklui Statyti Komitetas visai eilei lietuviškų organizacijų JAV ir keletui Kanadoje, kurių adresas jam pavyko gauti, jau prieš kurį laiką yra pasiuntęs tokio turinio laiškus — prašymus:

„Šiomet, 1966 m. gruodžio 17 d., sukanka lygiai 100 metų nuo didžio lietuvių tautos veikėjo, Trečiojo Lietuvos Respublikos Prezidento dr. Kazio Griniaus gimimo. Keletą paskutiniųjų savo gyvenimo metų jis praleido JAV lietuvių tarpe. Jis mirė 1950 m. birželio 4 d. Čikagoje, įpusėjęs 84 metus, ir jo pelenai jau 16 metų ilsisi Čikagos Lietuvių Tautinėse Kapinėse.

Beveik iš visų 70 metų dr. K. Grinius buvo vienas veikliausių mūsų tautos darbininkų ir to jo darbo pėdsakai ryškūs daugelyje sričių. Jis tautinės lietuvių sąmonės žadintojas, varpininkas, organizatorius ir švietėjas, ypač gi Suvalkijoje, publicistas ir laikraščių leidėjas, tautos sveikatos sargas ir kūdikių gelbėtojas, plataus masto visuomenininkas ir politikas, demokratinių Lietuvos seimų narys, Ministeris pirmininkas sunkiausiu Lietuvai metu ir pagaliau Lietuvos Respublikos Prezidentas.

Minint šią reikšmingą dr. K. Griniaus sukaktį, norima Tautinėse Lietuvių Kapinėse Čikagoje pastatyti jam gražų meniską paminklą. Tam reikalui yra susiorganizavęs Dr. K. Griniui Paminklui Statyti Komitetas. Skulptorius R. Mozoliauskas jau yra parengęs to paminklo projektą ir norima netrukus pradėti jo statybą, kuri kaštuos keletą tūkstančių dolerių.

Paprastai visos tautos, pagerbdamos savo didžiuosius sūnus, paminklus ar kokius kitus jų vardu pavadintus paminklinius pastatus stato iš visuomenės suaukotų lėšų. Taip visuomenė pareiškia jiems savo padėką. Tokiu būdu norima pastatyti paminklą ir Trečiajam Lietuvos Respublikos Prezidentui dr. K. Griniui. Šiuo reikalu Dr. K. Griniui Paminklui Statyti Komitetas turi garbės kreiptis į Tamstų garbingą organizaciją prašydamas skirti kiek galint didesnę auką organizacijos vardu. Komitetas taip pat būtų labai dėkingas, jei Tamstų organizacijos nariai pagal išgales prisidėtų prie šio reikšmingo paminklo pastatymo. Jo statyba užtruks kurį laiką, todėl niekuomet nebus vėlu paskirti šiam reikalui auką. Visiems vieningai šį darbą remiant, jis bus sėkmingai įvykdytas.

Auką prašome siųsti į Chicago Savings and Loan Association banką, 6245 So. Western Ave., Chicago, Ill., 60629. Sąskaitos numeris yra 38893. Taip pat galima palikti arba

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, DECEMBER 17, 1966

pasiųsti į Lietuvių Tautinių Kapinių raštinę, 8201 So. Kean Ave., Willow Springs, Ill. 60480. Auką, žinoma, galima įteikti ir Dr. K. Griniui Paminklui Statyti Komiteto nariams arba to Komiteto įgaliotiems asmenims”.

Prie šių laiškų — prašymų buvo pridėti ir numeruoti aukų lapai.

Komiteto troškimas, kad kuo didesnis lietuvių skaičius prie dr. K. Griniaus paminklo pastatymo prisidėtų nors ir su nedidelėmis savo aukomis. Tuo tikslu ir buvo pridėti tie aukų lapai, tikintis, kad didesnę ar mažesnę auką paskirs organizacijos skyriaus ar kuopos valdyba ir patys nariai suaukos po vieną kitą dolerį. Taip jau visa eilė organizacijų ir padarė ir už tai mes joms esame labai dėkingi. Tikimės, kad ir tos organizacijos, kurios dar nieko į mūsų prašymą neatsakė, panašiai pasielgs, nors tai, žinoma, skyrių ar kuopų valdyboms ir prideda papildomo darbo. Tačiau tai juk vis dėlto vienkartinis darbas.

Visame plačiame šiaurės Amerikos kontinente, JAV ir Kanadoj, yra tiek daug lietuviškų organizacijų ir paskirų asmenų, kad neįmanoma visiems

K. BIELINIO...

(Atkelta iš 3 psl.)

joti dėl K. Bielinio padėties įvertinimo. Jei tolimesnė tarpvalstybinių santykių raida K. Bielinio buvo paremta ūkiniais interesais, tai J. Paknys pasisakė, kad tarpvalstybinius santykius negalima grįsti vien ūkiniais sumetimais. Nereikia pamiršti ir daug ko kito: ne tik geografinės padėties bei praeities, bet ir tautų kultūrinio lygio bei jų amžių sąvartoje susidėjusių papročių. Turint visą tai galvoje, nedera save apgaudinėti, kad artimoje ateityje gali įvykti naujas pasaulinio masto karas. Žmonija ieškos kitų kelių nesupratimam spręsti.

Tai buvo lyg dviejų pažiūrų susidūrimas. Deja, laiko buvo maža ir pagaliau pavojinga buvo vidudieny viešoj vietoje, kaip viešbuty, tęsti tuos įdomius ginčus. Reikėjo skirstytis.

Jiems laiškų parašyti. Tad Komitetas labai būtų dėkingas visoms toms liet. organizacijoms, kurios ir negavusios Komiteto prašymų, savo iniciatyva imtų ir atsiųstų auką aukščiau minėtu adresu. Toks pat prašymas galioja ir pavieniams tautiečiams.

Už auką ir visokeriopą kitokią paramą būsime visiems labai dėkingi.

Dr. K. Griniaus
Paminklui Statyti Komitetas

Kelioms dienoms praslinkus, K. Bielinis išvyko į Berlyną, kur tuo metu buvo susitelkę arba telkėsi lietuvių politiniai veiksniai.

Visur K. Bielinio atsiminimuose padėti daugtaškiai reiškia tas vietas, kurios nespausdinamos. Į V. Sas Pro Memoria rašinys žymiai ilgesnis, bet dar ištiesai neskelbtinas.

Savo namine vaistų spintelę reikia nepaprastai švariai ir tvarkingai užlaikyti, kaip šiame vaizdelyje parodyta: išimti visas bonkutes ir išmazgoti lentynas; patikrinti visus užrašus, kad neįvyktų klaidų, nes vaistų sumaišymas gali būti fatališkas, patikrinti, kokiu vaistų trūksta ir juos papildyti kad būtum bet kokiam netikėtumui pasiruošęs.

JEI JŪS NORITE SIŪSTI
SIUNTINIŲ — DOVANAS Į USSR
NAUDOKITĖS PATARNAVIMU PLAČIAI
ŽINOMOS FIRMOS

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(LICENSED BY VNEŠPOSYLTORG)

VYRIAUSIA ĮSTAIGA

1530 Bedford Avenue, Brooklyn 16, N. Y.

Tel. IN 7-5522

Siuntiniai siunčiami per mūsų firmą paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi muitai apmokami mūsų įstaigose, gavėjas NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynei ir kitų daiktų.

Firma — skyriai atidaryti kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 val. ryto iki 4 val. popiet.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1530 BEDFORD AVE.	—	IN 7-6463
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	—	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	314 MARKET STREET	—	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	—	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLEECKER STREET	—	RE 2-7476
FARMINGDALE, N. J.	FREEMOOD ACRES	—	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	—	PO 9-4507
ALLENTOWN, PA.	126 TILGHMAN STREET	—	HE 5-1654
ROCHESTER 5, N. Y.	558 HUDSON AVENUE	—	232-2942
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	—	DU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	—	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	—	DI 2-4240
BUFFALO 12, N. Y.	701 FILLMORE AVE.	—	TX 5-0700
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 8-0298
HARTFORD 6, CONN.	643-47 ALBANY AVENUE	—	CH 7-5164
JERSEY CITY, N. J.	303 GROVE STREET	—	HE 5-6368
SYRACUSE 7, N. Y.	1200 SOUTH AVENUE,	—	GR 5-9746
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	—	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 9-3980
SO. BOSTON, MASS.	396 WEST BROADWAY	—	AN 8-1120
TRENTON 10, N. J.	1152 DEUTZ AVENUE	—	EX 2-0306
RAHWAY, N. J.	717 W. GRAND AVENUE	—	381-8997

KŪRYBINIS PALIKIMAS

Tarptautinis ir vakarietiškas menas. Ir Vakaruose yra visokių kūrėjų. Vienintelis kūrybos receptas. Natūralusis kūrybos pagrindas.

Mūsų spaudoje, pasikalbėjimuose, paskaitose, diskusijose gana dažnai sumirga tarptautinio meno, vakariečių meno terminai. Jie turi savo reikšmės niuansų ir niuansėlių, tačiau dažniausiai jais stengiamasi išreikšti svetimųjų meno pirmavimą mūsų tautai. Labai dažnai, kai recenzentas ar kritikas nori pagirti menininką, jis vartoja tokius tariamai kūrėjų iškeliančius teigimus, kaip — dirba pagal vakariečių pavyzdžius, prilygsta vakarų moderniosios kūrybos darbams, nedarytu mums gėdos ir išvertus į kurią svetimą kalbą ir t. t. Kadangi kūryba, be kitko, yra individualus savęs išreiškimas, nesekant kitų, nei savų nei svetimųjų, kūrėjų, tokie aukščiau minėti "pagyrimai" greičiau yra tikro menininko įžeidimas.

Turint galvoje plastinį meną ar dailę, tarptautinio meno terminas vis dažniau pamiršamas. Tada atsitinka, tur būt, dėl to, kad, abstrakčiam menui išgyvendinimui iš paveiklo konvencionalinį sluzetą, pirmu žvilgsniu užgriebiamo tautinio įspūdių lyg ir nebelieka. Tačiau užmirštama viena aplinkybė, kad moderniajame mene didelį vaidmenį atlieka pasamonės galia, kuri menininko atsinešta iš to krašto, kuriame jis gimęs, augęs ir brendęs. Apie tarptautinį meną, tur būt, pilna to žodžio prasme bus galima kalbėti tuomet, kada turėsime tarptautinį žmogų.

Ne viskas, ką vakariečiai sukuria, yra būtinai pirmaeiliai darbai, kuriais mes turėtume žavėtis, juos sekti ir iš jų mokytis. Ir vakariečiai turi antros ir trečios ir ketvirtos eilės menininkų ir, kaip ir mes, grafomanų. Net ir iš tų, kurie šiandieną ten, atrodo, daugelyje meno sričių pirmauja, kuriuos istorija paliks dar tolimesnei atečiai, dabar neįmanoma išskirti. Tad greičiausia, vietoj kūrybos pagal vakarietiškus receptus, mūsų didelis menininkas turėtų kurti pagal vieną vienintelį receptą — savo paties genijaus galią, jeigu tokios jis bent šiek tiek turi.

Vakarietiško meno garbinimo banga pas mus yra atėjusi dviem keliais. Pirmasis kelias, jį reikėtų vadinti natūraliuoju, gimęs dar nepriklausomoje Lietuvoje, kaip atspara daug įtakos mūsų kūrybai dariusiam rusų menui. Antrasis kelias, gal, šiek tiek snobiskas, gal šiek tiek dėl pozos, yra atsiradęs svarbiausia — dėl nepakankamo susipažinimo su mūsų menininko palikimu. Antroju keliu atėjęs vakarietiškas mėgina daryti įtaką mūsų kūrėjams ir jų kūrybai čia, laisvajame pasaulyje.

Stipriai pabrėžtas vakarietiško meno adoracijas mes čia girdime ir skaitome, reiškiamas vidurinėsios arba jaunesnėsios kartos žmonių, iš jų daž-

nų pareiškimų, atrodo, manančių, kad mes jokio reikšmingesnio, savaimingo meninio palikimo neturime, o jis, kaip žinoma, ir būtų natūralusis pagrindas, į kurį remtųsi mūsų tautos ateities kūryba.

Nors mūsų tauta ir yra daug didelių žmonių padovanojusi kitoms tautoms, sunku lengvai patikėti, kad mes amerikiečiams padovanosime naują O'Neil'ą ar prancūzams Sartre'ą. Be to, jeigu taip ir atsitiktų, padovanotieji turtintų ne mūsų pačių, bet jau svetimųjų aruodus. Tokių palaikymų minčių skatinamas, aš norėčiau laisvojo pasaulio lietuvių kūrėjų dvasinį žvilgsnį nukreipti ne į vakariečių ieškojimus, bet ir į lietuvių tautos kūrybinį palikimą, kuris didelių pasaulinių platybų susizavėjimuose šiandieną lyg yra primirštas. Gi tas palikimas ir yra toji versmė, kuri talentui teikia medžiagą gaminti didelius kūrybinius darbus savam kieme, paskui juos išnešant į platųjį pasaulį. Apie tąjį palikimą daugelio jaunesniųjų yra sakoma, kad jis labai menkutis. Tada didelė klaida dėl nepakankamo susipažinimo. Bet apie mūsų meninio palikimo reikšmę ir svorį jau nauja kalba, prie kurios grįšime atitinkama proga.

Antanas Rūkas

N u o b i r o s

a) Praeito šeštadienio "Naujienu" priede Pr. Čepėnas parašė straipsnį "Tikrai neverta pykti", kuriame A. Rūko pavardę išlinksniavo trisdešimt vieną kartą (sic!), gale pareiškdamas, jog su manim toliau nepolemiuosiu. Kaipgi mudu polemizuosime, jeigu kalbame apie skirtingus dalykus: aš rašiau apie M. K. Čiurlionio monografijai leisti komitetą, o Pr. Čepėnas apie A. Rūką... Skirtingomis pakluonėmis vaikščiojant, neįmanoma susitikti.

b) Š. m. gruodžio mėn. "Dirvoje" Genius Procuta M. K. Čiurlionio monografijos tema sako... "visai normalu, kad planuojant bet kokį ryškesnį darbą, visuomenėje atsiranda įvairių nuomonių, ypač jei iniciatoriai laukia iš tos visuomenės konkretios paramos ir susidomėjimo... Gaila tik, kad pas mus, kaip taisyklė, polemika labai greitai nukrypsta nuo reikalo esmės į asmeniškumus".

A. R.

KAS YRA AMNEZIJA

Į daktaro kabinetą ateina pacientas. Skundžiasi pametęs atmintį. Daktaras nori iširti, kaip toks neramnantis procesas prasidėjo.

Mano liga, ponas daktare, yra ta, kad aš visą laiką bėgu paskui merginų", pasipasakojo pacientas.

"Ar tik tiek? Aš tame nematau nieko nesveiko. Net tamstos amžiuje tokie dalykai labai dažnai pasitaiko", ramina daktaras.

PROTESTAS...

(Atkelta iš 4-to psl.)

viai pasielgė su mumis nuostabiai kilniai. Tai ką mes patyrėme iš jų, gali būt išaiškinta kaip pasekmė gilos krikščioniškai - katalikiškos kultūros". (St. Mackiewicz - Cat "Glos Polski" gruodžio m. 5 d. 1939 m.)

Nežinrindami tai, lietuviai gyvenantieji šių laikų Lenkijoje, anksčiau minėtose Seinų ir Suvalkų srityse, laiškuose į Amerikos lietuviams nusiskundžia, kad jie yra persekiojami ne tiek lenkų komunistinės valdžios valdininkų, kiek lenkų dvasiškijos, kuri naudoja bažnyčią jų lenkinimui. Baimė pagiežos į jų nusiskundimus, verčia juos susilaikyti nuo kreipimosi į bent kurią aukštesnę dvasininkų instanciją. Įvedimas lenkų kalbos į liturgiją, gali būti šiems lietuviams, stokojančioms liturginių maldaknygių ir pamaldų lietuvių kalba, priežastimi atitolti nuo bažnyčios ar tapti sulenkintais. Iš tiesų, dokumentuotai patvirtinta, kad lenkai niekuomet nepripažino lietuviams mažumos teisių, kurių jie patys reikalauja kitose valstybėse ir kurias teikia savo mažumoms visos civilizotos tautos. Šia proga mes prašome Jūsų, šventasis Tėve, paveikti lenkų dvasinę vyriusybę, kad lietuviai gyvenantieji Lenkijoje turėtų teisę ir galimybę melstis sava gimtąja kalba.

Baigdami, mes pagarbiai prašome Jūsų, šventasis Tėve, atkreipti dėmesį, kad Vatikano pašto ženklas, vaizduojas Aušros Vartų Dievo Motinos paveikslą Vilniuje, lenkų spaudos laisvam pasaulyje yra naudojamas kaip Vatikano pripažinimas

— "Ne tame dalykas, ponas daktare", pertraukė pacientas. "Dalykas tame, kad aš paskui merginų bėgioju, bet visiškai nepamenu, kokių reikalų aš tai darau!"...

REMKITE TUOS BIZNIERIUS
KURIE GARSINASI
"NAUJIENOSE"

Lenkijai teisių į Lietuvos sostinę. Tarp kitko lenkų laikraščiai talpino braižinius su lenkų tautine vėliava net ant tokios šventovės, kokia yra Vilniaus katedra. Tas viskas aiškiai rodo, kad lenkai aiškina šį pašto ženklą ne kaip simbolį jų krikščionybės Milleniumo, bet kaip patvirtinimą jų gruobuoniškos politikos kitų katalikiškų tautų sąskaiton.

Mes turime pakankamai duomenų tikėti, kad lenkų dvasininkija, neišskiriant ir tos, kuri sėdi Vatikane, yra labiau užinteresuota tautine propaganda, negu religiniais prisiminimais. Millenium'o politinius tikslus parodo dar ir parinktoji šių religinių iškilnių svarbioji minėjimo diena, 3-čioji gegužės neturi jokio ryšio su lenkų šventaisiais ar kuriuo nors religinės reikšmės įvykiu. Ši diena primena lenkų 1793 metų konstitucijos 3 d. gegužės datą, kai gauja insurgentų savystovių Lietuvos valstybę pavertė Lenkijos provincija.

Imant dėmesin aukščiau išdėstytus duomenis, mes protestuojame prieš išleidimą Vatikano valstybės pašto ženklą, kuris palaiko lenkų grobimo politiką ir yra lenkų naudojamas šovinistinei propagandai. Tuo pat mes pagarbiai prašome — Jūsų, šventasis Tėve, paveikti lenkų dvasiškiją, kad ji susilaikytų nuo neteisėtų veiksmų prieš lietuvių katalikus, gyvenančius Lenkijoje ir nuo skandalingų veiksmų daromų lietuviams katalikams laisvam pasaulyje.

Mes lietuviai miškininkai, reikšdami lojalumą ir atsidavimą Jums, šventasis Tėve, labai prašome rasti būdų ir progų išlyginti šią Jūsų vardu, lenkų įtaigotą Vatikano valstybės pareigonių, lietuviams padarytą skriaudą.

Suvažiavimo įgalioti pasirašome:

Prezidiumas:

Antanas Rukuiža

Juozas Skeivys

Valdybos nariai:

Vincas Žemaitis

Petras Šilas

Petras Norkaitis

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILLIONUS dolerių savo apdrausimams nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudus tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLABŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudus mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijū. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

NEGIRDĖTAS MOKSLININKAS

Mažosios Lietuviškosios Tarybinės enciklopedijos atradimas. — Nebuvėlis istorikas. — Kas nusipelnė mokslininko vardo? — Garbės daktaras ar šundaktaris?

Vilniaus Minties leidykloje atspausdintas Mažosios Lietuviškosios Tarybinės enciklopedijos pirmas tomas, 735 pusl. Didesnio tarptautinio enciklopedijos formato. Žada išėiti 3 tomai, viso 60,000 egz.

Vyr. redaktorius J. Matulis. Vyr. redaktoriai - pavaduotojai: J. Macevičius, V. Niunka, M. Požarskis, P. Slavėnas, P. Ulevičius, G. Zimanas ir J. Žiugžda. Visi buvusio Vytauto D. universiteto Kaune auklėtiniai, taigi akademikai. Kiti redakcijos bendradarbiai: J. Banaitis, A. Barkauskas, K. Bieliakas, J. Grigonis, J. Jurginis, K. Korsakas, J. Kubilius, M. Martynaitis, R. Šarmaitis, L. Šepetys, V. Vazalinskas, A. Venclova, J. Šimkus ir A. Žukauskas. Jie taip pat veik visi buvusio Vytauto D. Universiteto Kaune auklėtiniai. Redaktoriai ir redakcijos bendradarbiai ne visi komunistai.

Viso pirmo tomo bendradarbių per tūkstantį.

Popierius geras. Spaudos technikos darbas rūpestingas, nors spragotas. Enciklopedijos turinys savaip įdomus, bet ši kartą ne apie tai.

Jeį toji enciklopedija sovietinė — atseit, tarybinė, tai be atradimų ir išradimų negali apsieiti. Bolševikai nagingi į save nukreiptais pirštais. Jie dideli "atradėjai ir išradėjai". Gal netrukus išgirsime, kad ne kas kitas, bet tik rusai jūrininkai yra Amerikos žemyną atradę, bet iki šiol buržuazija tai laikė didžioje paslapyje. ...

Nors Mažasis Lietuviškosios Tarybinės enciklopedijos pirmas tomas apsiėjo be Kremliaus politruko (gal tokio esama, bet pavardė neskelbiama), bet štai atrastas "mokslininkas", kurio iki šiol niekas nežinojo. Pust. 230 skaitykite:

"Bimba Antanas (g. 1894. I. 22 Valeikiškiuose, Rokiškio rajone) pažangus JAV lietuvių visuomenės veikėjas, žurnalistas, mokslininkas, istorikas, Vilniaus universiteto istorijos mokslų garbės daktaras" ... užteks.

JAV lietuvių tarpe yra žinomas miesčioniškos dvasios, buržuazinius įpročius įsisavinęs, bolševikuojantis, žemo lygio laikraščio Laisvės redaktorius A. Bimba. Jam garbės daktarą suteikė V. Kapsuko universitetas, dabar enciklopedijos vadinamas Vilniaus universitetu. Visai bereikalingi šiuo atsitikimu tas vardas pakeistas. V. Kapsuko vardas geriau pritinka A.

Bimbos mokslingumui ir garbės daktaro laipsniui. Gi šiaip nei Vilniaus universitetui, nei nors ir tarybinei enciklopedijai tas garbės daktaro laipsnis nepritinka. Žemina jų vardą, primena šundaktarius.

Lietuvių išeivijoj A. Bimba dar žinomas kaip perekulščikas, anot rašytojo V. Krėvės žodynų. Jis "dėl gardesnio valgio šaukšto" pritapo ir prilipo Kremliaus sukūrimo bolševikų sutvei.

A. Bimbos didieji "nuopelnai" — jo redaguojamame laikraštyje kartojimas bolševikiškų melų; įtikėjimas Kremliaus neklaidingumu. Buvo atsivėjęs Stalinui, dabar kitiems Kremliaus varovams; nuolatiniai kalėdojimai iš skaitytojų aukų; sumanymas Vilniuje įsteigti vėžio institutą, kuriam buvo renkamos aukos. Tačiau Vilniuje iki šiol vėžio Institutas neveikia.

Tiesa, tarp kitų jo menkaverčių kūrinių buvo Istorija Amerikos darbininkų judėjimo. Pirmas tos istorijos kritikas atsiliepė iš Maskvos Priekale Vincas Kapsukas. Jis tą istoriją pasmerkė, kad nesuprantas, kam ji buvo išleista? Prileiskime, kad jo kritika buvo šališka. Gal iš pavydo parašyta, kad tai ne jo darbas. Bet štai ta istorija buvo išversta į anglų ir rusų kalbas ir išleista Komakademijos leidyklos 1930 m.

1930 m. rugsėjo 9 d. Maskvos komunistų Pravdoje pasirodė to "veikalo" kritika. Kritikavo vienas akylesnių bolševikų kritikų — N. Majorskis.

Štai iš ten keletas pastabų: "Apgailėtina, kad A. Bimbos darbas yra baisiai nevykęs"

Toliau pasakyta, kad nors A. Bimba stengėsi išlaikyti marksistinę liniją, bet jam nesisekė. Kur jam seksis? Jis painiojosi tarp dešiniųjų ir kairiųjų. Čia nieko nuostabaus, nes ne A. Bimbos nosiai atskirti kairiuosius nuo dešiniųjų. Visa tai priklausė nuo Maskvos vedamos linijos. Kur jam atspėti, kuria linkme Kremliaus varovai pasuks savo liniją? Bet dar blogiau, kad pats Bimba energingai gynė darbo partijos idėjas. Jis net piršo sutverti darbininkų vienybės organizaciją. O kaip žinome, greta komunistų jokia organizacija, kad ir darbininkų, negali veikti. Ir neveikia. Bet pasirodo, kad A. Bimba nesusiėmė Amerikos darbininkų judėjime. A. Bimba net nežiūrėjo Amerikos darbininkų judėjime

daromų klaidų, nepastebėjo oportunistų. Pažodžiui apie tai štai kas kritiką N. Majorskio buvo pasakyta:

"Negana stipri yra Amerikos Darbo Federacijos kritika, kurią A. Bimba paliečia".

"Tuo tarpu A. D. F. savo programoj stato tokius reikalavimus, kaip uždraudimas ateivybės, arba valstybės paskolą dėl nuosavų namų statybos. Tai visai nėra atitrauktas dalykas, kaip kad mano A. Bimba.

Toliau:

"Neteisingai A. Bimba nušviečia tokius du Jungtinių Valstybių istorijos įvykius, kaip 19-jo amžiaus karas dėl atsipalaidojimo nuo Anglijos ir 60-ųjų metų piliečių karas".

"1918 m. Leninas laiške į Amerikos darbininkus rašė: Amerikos naujausios civilizacijos istorija prasideda vienu didžiųjų karų, tikrai pasiluosavimo karu, tikrai revoliuciniu karu, kurių būta retai kitur tarp grobuoniškų karų".

Anot kritiką N. Majorskio, A. Bimba ne tik kad menamai į tai neatkreipė reikiamo dėmesio ir, to tinkamai neįvertinęs, prasiitaria, K. Marksas per daug aukštai įvertino pilietinio karo įtaką į Amerikos darbininkus, nesuapratė Amerikos darbininkų padėties. Ir tydomis apeitas Lenino laiškas į Amerikos darbininkus. Juo labiau, kad net pats K. Marksas sveikino Amerikos prezidentą Lincolną ryšium su to karo žygių pasisekimu. Matykite, A. Bimba dėjos daugiau išmaną ir gal tais sumetimais V. Kapsuko universitetas jau suteikė garbės daktaro laipsnį — pridursime nuo savęs.

Kritikas N. Majorskis apie tą knygą baigia tokiomis pastabomis:

"A. Bimbos veikale randame daug neteisingumų ir netikrumų. Juos visus suminėti net štai laikoma nereikalingu, kadangi kas jau paminėta, to užtenka ir išvada: A. Bimbos knyga nėra marksistiniai išlaikytas veikalas. Komunistinės akademijos leidykla veltui duoda jai tokį rekomendaciją. Be to, reikia pridėti, jog iš siauraj — specialinio atžvilgio veikalas neblygza savo mintimis. Jokiu atveju jo negalima laikyti savarankišku tyrinėjimu. Tai vien tik kitų ištraukomis sudaryta komplikacija. Paprastai literatūriniai išnagrinėta".

Tai toks yra A. Bimba "mokslininkas". Tiesa, šių vasarą, atsilankius jam Lietuvoj, jo "dzūkėlis" G. Zimanas jau nebevadino A. Bimbos mokslininku. Pavergtos Lietuvos spaudoje gal per neapdairumą, o gal pašaipos sumetimais A. Bimba kartis nuo karto buvo tituluojamas garbės daktaru, bet apie jį kaip "mokslininką" neprisiminė.

Toje pačioje enciklopedijoje tokiė žymūs mokslo vyrai, kaip štai V. Čepinskis, broliai Biržikai ir kiti nepaminėti kaip mokslininkai, bet vis dėlto išvardinti jų atlikti darbai, kurie ir be žodžių byloja, jog tai būta mokslo vyrų. Tiesa, jie visi pavadinti antisovietiniais. O kaip kitaip gali būti, jei Lietuva okupuota?

Net J. Basanavičius ten plačiai suminėtas su jo kūrinių išvardijimu ir prisiminimu, jog jis "Aušrą" redagavo.

Plinta kalbos, kad po šios Mažosios Lietuviškosios Tarybinės enciklopedijos išeis didžioji aštuonių ir dešimties tomų enciklopedija. Gal būsimoji atskratys tų visų menkybių ir nedarys juoko ir gėdos.

Be to, kartu kalbama, kad jau renkama medžiaga anglų kalba Tarybinės Lietuvos enciklopedijai. Atrodo, kad visos tos kalbos turi rimto pagrindo. Neabejotina, Lietuvoj yra pajėgų enciklopedijai redaguoti ir jį bendradarbiauti. Jei ne Kremliaus globėjai, tai enciklopedija išėitų kitokia. T. J.

Po keleto šimtų metų visi būsime plikagalviai

Mami Beach, Fla. Čia vykstantioje Amerikos dermatologų akademijos konvencijoje padarė pranešimą Dr. Arthur Curtis iš Michigano universiteto, perspėdamas Amerikos vyrus nesitikėti stebuklo, kad kokiais vaistais kada ataugins išbirusius plaukus. Nepaisant, ką kas sako ar rašo, nėra jokių priemonių plaukų plikimui pagydyti, ir nebus, kol nebus išrastas koks nors būdas kontroliuoti genetinius faktorius, kurie iššaukia plaukų smukimą, pasakė Dr. Curtis.

Nėra abejonės, kad žmogui plaukai darosi mažiau ir mažiau bereikalingi, dėlto "galimas daiktas, kad po keleto šimtų metų visi vyrai ir moterys bus plikagalviai".

PIGESNĖS KELIONĖS I ARGENTINĄ

Sausio 25 dieną kita lietuvių ekskursija iš Miami išskrenda į Buenos Aires jaunimo kongresą. Kelionė Miami — Buenos Aires ir atgal kainuos tik \$395.00. Keleiviai galės su grupe grįžti į JAV arba pasilikti pas savo pažįstamus bei gimines. Tiketas galioja 90 dienų.

Jeigu kas norės Brazilijoje aplankyti Rio de Žaneiro, tai turės pridėti dar \$96.00.

Šiuo metu visos vietos lėktuvuose būna užimtoms, užtat iš anksto reikia užsiregistruoti, kad vieta lėktuve būtų užtikrinta ir galėtumėte pasinaudoti šiomis nupigintomis kelionėmis. Reikia be atidėlio pranešti vardą, pavardę ir susižinoti su šia įstaiga.

Vizai gauti ir dokumentams paruošti reikalingas laikas, todėl registruokitės galimai anksčiau, kad vėliau kelionė nesitrukdytų.

Walter Rask-Rasčiauskas

BEALE - RASK TRAVEL SERVICE

Room 2008 - 67 E. Madison St. Chicago, Ill. 60603 Tel. FI 6-2368

7 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, DECEMBER 17, 1965

GERA NAUJIENA

ALSS Literatūros Fondas savo leidinių kainas sumažino:

St. Kairio LIETUVA BUDO ir TAU, LIETUVA — dabar po	\$2.00
K. Bielinio DIENOJANT ir PENKTIEJI METAI — dabar po	\$2.00
TERORO ir VERGIJOS IMPERIJA SOVIETŲ RUSIJA po	75 ct.

Kreiptis į vietos lietuviškų knygų platintojus.

Bronė Variakojienė

"VEDYBINIS ROJUS"

Feljetonas

Buvau paprašyta parašyti feljetoną, kuriame būtų kas nors linksnaus ir aktualaus. Kas gi gali būti aktualiau, kaip klausimas: ar jau laikas vesti pagaliau? Ar dar kiek palaukti, ar visai draugystės ryšius nutraukti?

Kai aplink apsidairau, jaunas poras vis matau. Neatrod, kad kas norėtų laukti arba užmegstus ryšius nutraukti. Visi skuba apsisvesti ir šeimyniniam gyvenime sau laimę rasti. Niekas nieko negalvoja ir vien tik apie vedusiųjų rojų svajoja...

Dar neseniai vienas jaunikaitis, perskridęs marias, palikęs tolimus krantus — atskubėjo pas mus. Čia jis tikėjosi laimę rasti ir apsisvesti.

Gal ir išpėjo jį kas nors, kad kai tik apsisves — savo laisvę praras... Kad apsisvedus laukia jo vergija ir kad nebus jo valia, bet žmonos paskutinis žodis ir galia...

Bet jokie išpėjimai jo neįbaugino ir jisai apsisvesti visgi panėgino. Ir galima sakyti, kad neapsirikto: žmona nei karto ant jo nesuriko; nesubarė, pinigų daug neleido, bet už tai vieno niekur neišleido: mokėjo taip prie jo prieiti, kad vyras neįjautė pančių ir pats nenorėjo niekur išeiti. Jautėsi laimingas ir stiprus, mylėdamas savo žmoną ir vaikus.

Bet ne visuomet taip atsitinka. Kartais, dviejų žmonių sujusių į porą, būdai visai neatitinka: vienas mėgsta šokti ir dainuoti, antras moka vien dejuoti. Vienas per daug veikia, skaito ir rašo — antras ramybės prašo...

Kartais jauna žmona padangėmis skraido; nusibosta jai vaikus ir vyrą dabort, nori kurti ir visuomeniniam veikimui atsiduoti.

Taip ir mano rašiny; susitiko dvi butybės, dvi skirtingos asmenybės; jokios išeities abu neranda, tad ir paklauskite, kaip tai skamba.

Kartą vyras dėl savo žmonos rašymo ir visuomeninio veikimo tiek sielvarto turėjo, kad niekad savo gyvenime nedainavęs, staiga dainuoti pradėjo:

Mieli žmonės! Prašau balso: žmona vyro nebeklauso! Sugalvojo veikt, rašyt... Oi sakykite, kas daryt, kaip man žmoną sutvarkyt?! Pasakykite, kur teisybė ir kaip išgelbėti šią butybę?

Neturiu žmonos! Neturiu daugiau aš jos! Vargšas vyras vienas liko: žmonai jo rašyti patiko. Nebenori ji daugiau šeiminkauti; nebenori būt daugiau šeimai virėja... Sugalvojo būt — kūrėja!...

Viskas jai jau atsibodo. Valgyt jau daugiau neduoda; skuba vis tikrai rašyt, o valgyt... vyras turi pats pasidaryt!...

Neturiu žmonos! Negaliu gyvent be jos! Be žmonos man

saulė temsta; be žmonos visai aš sensu... Nykstu, kaip tas lapas nešamas vėjo: niekad jį manęs nepagailėjo! Ima vis daugiau rašyt, oi sakykite, kas daryt?

Mano sielvartą pažinkit; mano teisę pripažinkit — mano žmoną man gražinkit!... Dieną naktį jinau rašo, retkarčiais vaudens paprašo... Kai sakau, kad laikas pailsėti jau, tuomet pradeda piktažiūrėti ir panosėti sau niurnėti: Juk žinai, kad noriu premiją laimėti!...

Bet žmonele, paklauskite: savo rašymą nors trumpam laikui atidėk ir su manim pasikalbėk. Juk tiek daug bendrų reikalų, kurių aš vienas išspręsti negaliu!

Tokiems niekam laiką neturiu! Juk matai, kad rašau, tad užimta esu ir, be to, dar repeticiją turiu.

A matai... Tu ne vien rašai, bet dainuoji chore ir oktetus dar valdai! Pasakyk, kam į chorą tu eini, ar be jo gyventi negali? Ir kiek oktetus tu turi?

Oktetus turiu du: vienas iš jų nesiskaito, nes skiriu mažai jam laiko. Juk žinai, kad tenai visus vyrus turi, kurie savo žmonas taip prižiūri, kad neleidžia joms nei veikt, nei į repeticijas ateiti... Nori, kad jų žmonos vis namie sėdėtų — juos ir jų vaikus žiūrėtų!... Mano, kad jie yra namų viešpačiai ir jiems turi būt paduoti laiku pietūs ir priešpiečiai... Su vakariene ne taip svarbu, nes ir jie kiek gali — sprunka iš namų!...

Tai, kaip matai, vyrą turėti blogiau nei svorį pridėti: svorį numesti gali, o vyrą — vis turi ir turi... Ir negalim pasakyti, kad norėtumėm savo vyrais nusikratyti: kas — gi tuomet bus ir kas gi čekį atneš į namus? Iš kur gi minko kailiai atsiras, jei žmonos savo vyrus praras?!

Norėdamos visą tai turėti, turim pakentėti ir nors retkarčiais vyrams nusileisti ir patylėti. Norėdamos veikti, turim kaip nors paveikti: ar gerumu, ar meilumu, ar lapės gudrumu!...

Žinoma, jūs griebiatės suktybės ir gudrybės, o mes vyrai, neturim ramybės! Taip ir dabar: tu vėl pradėsi rašyt, o aš su vaikais likęs vienas, neturėsiu ramybės per visas dienas. Nežinau, ką padarysiu, jei tavęs nesutvarkysi?!

Vargšas aš esu! Apsakyti juk sunku... Mielieji vyrai — nesiveskit ir visi mane supraskit: jūs irgi žmonių neturėsit ir namie vieni sėdėsit. Su veikėjom ir rašytojom blogai: vyrais ir vaikais jos nesirūpina visai... Ir jūsų žmonos vis laiko neturės: jos rašys, posėdžiaus ir į repeticijas skubės!

Tad visi dar nesuspėję apsisvesti, pasistengkit tą mintį atmesti... Bet jei aš jus įtikint negalėsiu, tai tuomet pridėsiu, kad jei jau norit būtinai žmonos, tai ieškokit tik tokios, kuri verda, kepa, šoka, bet už tai...

rašyt visai nemoka!... Jei tokią žmoną rast galėsit — namie rojų turėsit! Aš kol kas jo neturiu ir tik šitaip vis girdžiu:

Netrukdyk! Netrukdyk man kurti... Netrukdyk ateitį sau burti... Netrukdyk manęs prašau, ne žmona aš tau daugiau!... Man ir taip sunku! Juk namuose visa ruoša; kas gi kambarius tau puošia? Kas gi prosina, mazgoja; valant kambarius, baldus kas kilnoja? Kas gi viską pirkinėja ir po miestą bėginėja? Kas gi neša tau gandus apie įvykius visus? Visur tvarka būti turi... O kas gi vaikus tavo žiūri? Perdaug laiko neaikvoju: kartais ir aš vaikus padaboju...

Tikrai, bet tai būna labai reiki! Juk visiems žinoma yra kad tau su vaikais pabendrauti, blogiau nei dantį ištraukti...

Nepertrauk kai aš kalbu; to pakęsti negaliu... Toks piktumas mane ima: kas gi valgyt tau gamina? Na... kartais ir pats tai padarai, bet ar tu nors vieną kartą dulkes nuvalai?!

Dulkių tai aš nevalau, bet ant dulkių užrašyti, užrašau "švara"; kai tu tą užrašą tik pamatai, tuojau paėmus nuvalai. Vyrai dulkių juk nevalo — žmonos tai daryt privalo...

Ną gerai, o ką gi tu darai?

Aš?!... Iš darbo sugrįžęs esu pavargęs: turiu patogiai kėdėje pasėdėt ir televiziją pasižiūrėt; pasnaust, po kambarius apsidairyt — ar kur dulkių nematyt ir laikraštį sau paskaityt. Juk apsišvietęs žmogus esu, tad laikraščius skaitau ir daug skaityti turiu...

Laikraščiuose rašo, kad vaikščioti reikia kuo daugiau, tad išeinu į kiemą, apžiūriu parką, seku futbolo rungtynes, o kai jau pavargstu, tuomet pasėdžiu prie namų; po to — miegot einu!

Tai tu pavargęs! O aš, tavo žmona, turiu dirbti namie ir fabrikoje? Aš turiu tau viską paruošti, stalus gražiai papuošti; pagamintais valgiais apkrauti, šokinėti apie atėjusius svečius ir raginti juos visko paragauti... Be to dar, turiu šypotis, kad visi matytų, jog tavo žmona yra "vedybinio rojaus" pilna! Bet dabar jau gana! Nenoriu daugiau šeiminkauti; nenoriu daugiau virtuvėje sėdėt ir puodų dangčius darinėti... Nori tu mane sukaustyti? Nenoriu daugiau svogūnų piaustyti: rieda ašaros tuojau... Nenoriu gyventi taip ilgai, — ir ne tam juk aš gimiau, ne tam mokslus aš baigiau!...

Vargšė aš esu! Apsakyti negaliu... Jūs, mergaitės, netekėkit! Mano žodžiais patikėkit; jau pajusit ant rytojaus, kad vedybos — tai ne rojus; kad užnugarį tasi, nuo kurio jau priklausai... Iš pirmos dienos ims viską drausti: jei norėsit veikt, rašyt, tai turėsit pirma savo vyrą paprašyt...

Tad mergaitės, netekėkit, tos klaidos nepadarykit... Bet, jei kurios jau išteklėjot ir už vyro jau išeiti paskubėjot, pasistenkite juos valdyt ir vadžias savo rankose laikyt!...

Jūs kariaukit ir nepasiduokit, savo jaunus dienas išnaudokit!

Ir ką gi žmonos būtų vertos, jei vien savo vyrams būtų sutvertos?!

Ir tau, vyreli, turiu pasakyti: pasistenk man netrukdyt! Negaliu aš prie tavęs pritapti — noriu garsenybe tapti, o tu nieko nematai ir tikrai mane trukdai... Duok gi laisvę, duok man kelią, aš nušoksiu nuo to tako, žengsiu didelių kelių: ne tuo siauru namų ruošos takeliu! Mano rankos man padės: mano žvaigždė — sužibės!... Nebėbūsiu aš daugiau virėja, bet — kūrėja!...

OCHMANSKIO KNYGA

Pastaruoju metu Lenkijoje vis dažniau pasirodo studijų iš Lietuvos praeities. Pernai išleista J. Ochmansko knyga apie lietuvių tautinį - kultūrinį sąjudį XIX amžiuje (Litewski ruch narodowy - kulturalny w XIX wieku, Białystok, 1965). Šiemet P. Lossowskis išspausdino įdomų darbą apie lietuvių - lenkų santykius 1918 - 1920 metais (Stosunki polsko - litewskie w latach 1918 - 1920. Warszawa, 1966). Tas pats autorius dar yra parašęs dvi mažesnes studijėles: apie Aušrą ir lietuvių tautinio sąjudžio pradžią 1883 - 1886 (Gazeta "Ausra" i początek narodowego ruchu litewskiego 1883 - 1886. Išspausdinta rinkinyje Studija z dziejow ZSSR i Europy Srodkowej) ir apie 1926 m. perversmą Lietuvoje (Geneza, przebieg i następstwa przewrotu prawicowego na Litwie w 1926 r. Išspausdinta Rocznik Białostocki, VI, 1966). Visi darbai gerai dokumentuoti ir stengiamasi laikyti mokslinio objektyvumo.

Lapkričio vidury, ryšium su Vilniuje surengta lenkų literatūros savaitė, P. Lossowskis, drauge su rašytoju, istorinių romanų autorium S. Strumpf - Woitkiewiczium lankėsi Vilniuje. P. Lossowskis yra Lenkijos Mokslų Akademijos istorijos instituto docentas. Vilniuje sakėsi dabar apsilankęs trečią kartą. Pirmą kartą dvi dienas buvęs 1944 metais... stodamas savanoriu į Raudonąją armiją. Antrą kartą buvęs 1957 metais su lenkų kultūros dekadės dalyviais.

(ELTA)

Kuomet sumažės nelaimės?

Nacional. saugumo taryba praneša, kad šiemet per 10 mėnesių automobilių nelaimėse buvo apie 3 milijonai žmonių sužeista, pusė iš jų tiek rimtai, kad liks nebetinkami darbui.

"Tik tuomet, kai mes kaip tauta pradėsim suprasti, jog automobilių nelaimės nėra kokios nors nuo mūsų nepriklausomi Dievo veiksmai, kaip ir sakysim maliarijos liga, tik tuomet mes sugebėsime griebtis tinkamų priemonių, kokių ši padėtis reikalauja", pasakė Howard Pyle, tarybos prezidentas.